

דף ל

סו. פרה אדומה ועגלה ערופה — באלו אופנים נפסלות בעבודה? ומה הדין כשעלה עליהן עוף או זכר? הכניסה (לעגלה או לפרה אדומה. ערש"י תוס' וש"ר) לרבקה (= מתקן לקשירת כמה בהמות יחדיו) ודשה — כשרה, (שלא נתכוין לכך וגם אין לו חפץ בדישתה, כי גם בלעדיה התבואה נידושה, או משום שאינו רוצה בטרחתה, כי סתם פרה צעירה היא. (עפ"י תוס' ועוד). ואם נתכוין בהכנסתו לרבקה שתינק וגם תדוש — פסולה, ואעפ"י שאי אפשר לו שלא תיכנס לשם כדי לינק, הואיל ורוצה בעבודתה — נפסלה. (כתוב עבד וקוראים 'עובד' — מה 'עבד' שנוח לו, עף 'עובד' שנוח לו).
וכן לענין עליית דבר עליה; שכן עליה עוף — כשרה. עלה עליה זכר — פסולה, הואיל ונוח לו בדבר [אם לא היתה נפסלת בכך] ולרצונו הוא.
א. זהו כדעת חכמים, אבל רבי אליעזר מכשיר גם אם נתעברה. וכן רבי יהודה מכשיר כשעלה עליה זכר מעצמו ולא ע"י אדם. ואפשר שכן היא דעת רבי אליעזר [וגם חכמים החולקים על ר"א לא חלקו אלא במעוברת ומשמע שבעליית זכר לא נפסלה — וסתמא כרבי יהודה. רי"ד]. ואפשר עוד שלא אמרו כאן לפסול אלא כשרואה בשעת עלייה ונוח לו, אבל אם לא ראה — לא נפסלה [ובכך מדברי ר"א]. (עפ"י תוס' וש"ר).
ב. בעגלה ערופה, אפילו עלה עליה זכר כשרה, שהרי עגלה בת שנתה או אפילו בת שתיים אינה מקבלת זכר ואין כאן ניהותא (רמב"ן רשב"א ועוד).
ג. לדעת הר"ש (פרה ב,ג), העול פוסל את הפרה אף ללא ניהותא של הבעלים, שלא כעבודה. ואין נראית כן דעת הרמב"ם.

סז. א. באלו אופנים רשאי אדם להתעלם מאבידה?
ב. זקן ואינו לפי כבודו, שראה בהמה והכניסה — האם נתחייב ליטפל בה?
ג. זקן שמצא בשדה דבר שדרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר, מהו?
ד. מגין שיש לאדם לנהוג כלפי חברו לפני משורת הדין?
א. היה כהן והאבידה בבית הקברות — לא יטלנה. (שארין עשה דוחה לא-תעשה ועשה [של טומאת כהנים]. ועוד, אין דוחים איסור משום ממון).
יש להסתפק כיצד הדין בדיעבד, אם עבר וטימא עצמו והחזיר, האם מקיים עכ"פ מצות עשה. [ואפשר שיש נפקותא בדבר לענין הגבהת אבידה מוקצה] (מתוך הערות הגרשו"א).
ובשם הגריש"א שליט"א מובא (בשיעורים) שאם עבר ונכנס הוי מצוה, ויכול לתבוע שכר כפועל בטל.

היה זקן ואינה לפי כבודו — מתעלם. (והתעלמת — פעמים שאתה מתעלם).
אמר רבא: כל שבשלו מחזיר — בשל חברו גם כן מחזיר. וכל שבשלו פורק וטוען — בשל חברו פורק וטוען.
מסופר על רבי ישמעאל ברבי יוסף, כשבקשו אחד להטעינו חבילת עצים, דבר שאינו לפי כבודו, נהג לפני משורת הדין וקנאם ממנו ונתן לו דמיהם. וכשהפקירה וזכה בה אותו אדם שוב, קנאם ושילם דמיהם פעם נוספת.

נחלקו הראשונים האם מותר ואף ראוי לזקן למחול על בזיונו ולהשיב האבידה. וכן נחלקו האם פטור זה כולל גם אדם נכבד שאינו חכם (ערמב"ם, רא"ש, הג"א, ריטב"א; רמב"ן ור"ן להלן לג, ועוד). [ואף לדעת האוסרים לחכם למחול על בזיונו ולהשיב, שייך עשיית משורת הדין בהשתדלותו אצל אחרים ששיבו או בתשלום האבידה, כמו שנהג רבי ישמעאל. עפ"י שיעורי הגריש"א שליט"א].

היה שלו מרובה משל חברו — אין חייב להיטפל בה (אפס כי לא יהיה בך אביון — שלך קודם לשל כל אדם.

אבל אם שלו אינו מרובה משל חברו — אעפ"י שבטל ממלאכה חייב להחזיר, ומתנה בפני בית דין ונוטל מבעל האבדה דמי הפסדו. [ואם אין שם בית דין — שלו קודם, וכדלהלן]. ואפילו שלו שווה לאבדת של חברו, אם יש ריווח לבעליה בהחזרת אבדתם, כגון בבהמות הרגילות אליו — חייב להחזיר (ראשונים עפ"י גמרא להלן צג:).

ב. אמר רבה: הכישה — חייב בה. וכן הורה לאביי בשעה שישב לפניו וראה עזים ונטל רגב והשליך לעברן — אמר לו: כבר נתחייבת בהן, קום והחזירן לבעליהן.

במקום אחר (ב"ב פח) אמרו שלא אמר רבה אלא בבהמה, שעל ידי הכשתו לימדה לברוח, והרי קלקל במעשיו והוסיף באיבודה והרחקתה מבעליה, אבל בשאר דברים — לא נתחייב אפילו הגביה והזיז. וכן נקט באור זרוע (מובא בהג"א. וכן יש לשמוע מדברי הרא"ש בדעת הר"ף). ואולם מדברי רש"י בסוגיתנו נראה, וכן מורה פשוטות לשון הרמב"ם (יא, ד), שנקטו שאין חילוק בדבר, אלא כל שהתחיל בהשבה נתחייב לגמרה. [ולא אמרו בגמרא שם אלא לדיחוי בעלמא]. ויש אומרים שלא אמר הרמב"ם אלא בצירוף שני הטעמים; התחיל במצוה ואם לא יגמרנה ימשך נזק מחמתו. (ער"ן; כס"מ שם; ב"י רסג, וע"ש בתרומת הכרי; שעה"מ ג"א ג, טו).

ג. דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר — נסתפק בגמרא האם אינו חייב בה כלל, כיון שאי אפשר לו לקיים השבה הראויה, להביאה לבעליה. או שמא כיון שבשדה נתחייב בה, שוב נתחייב גם בעיר. ועלה ב'תיקו'.

הרא"ש כתב שמספק אין לו לחכם לזלזל בכבודו ופטור. וכתב שמהר"ף נראה שהיתה גרסתו בגמרא אחרת, שנסתפק האם מחויב לטפל בשדה עד העיר, שעכ"פ משיבה קצת לבעליו, או שמא פטור מכלום. ולדבריו מספק יש לחייבו בשדה עד העיר.

ד. והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו — זו לפנים משורת הדין. אמר רבי יוחנן: לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה. כלומר שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין.

דפים ל — לא

סח. הרואה חמור או פרה רועים או רצים בדרך ובין הכרמים, וכיו"ב — אימתי נחשבים כ'אבידה' שחייב להיזקק להם?

מצא חמור או פרה רועים בדרך — אין זו אבידה. ודוקא ביום אבל בלילה — אפילו שעה אחת הרי זו אבידה. ראה השכם בבקר או בשעת ערבית (ערש"י ורא"ש), עד שלשה ימים — אין זו אבידה. שלשה ימים זה אחר זה — הרי זו אבידה.

הרי"ף השמיט חילוקים אלו אלא נקט לשון הברייתא 'שלשה ימים' בלבד — כנראה משום שהענין משתנה לפי הזמנים והמקומות.

פרה רצה בדרך; לדברי אביי הרי זו אבידה. ולרבא, אם רצה לכיוון העיר — אין זו אבידה, ואם לכיוון השדה — אבידה.

כתב הראב"ד (מובא ברא"ש להלן), דוקא בדרך שאין הרבים בוקעים בה, אבל סרטיא שהרבים בוקעים בה, אפילו אינה רצה הרי זו אבידה, לפי שבורחת מאימת הבריות. ועוד שמא יקחנה אנשים שאינם מהוגנים.

חמור וכליו הפוכים; פרה רצה בין הכרמים (והרי היא עלולה להיתקל ולהסתבך בזמורות ולהיפצע) — הרי זו אבידה.

פרה רועה בין הכרמים — לאביי, אין זו אבידה. ורבא אמר: אמנם אין כאן אבידת גופה אבל יש כאן אבידת הכרם ומשום כך חייב להחזירה (וכיון שחייב לסלקה והרגילה לברוח יותר, חייב להחזירה לבעליה. רא"ש). ואם היה כרם של כותי אינו חייב אלא אם יש חשש שמא בעלי הכרם יהרגוה ללא התראה. [אבל אם מתרים תחילה, אם בעליה לא נזהרו לאחר ההתראה — אבידה מדעת היא].

ראה טלית וקרדום בדרך הכבושה לרבים — הרי זו אבידה. טלית בצד גדר, קרדום בצד גדר — אין זו אבידה. (ואפילו הוא מקום שאינו משתמר כל כך, ניכר שהניחום בעליהם מדעת, שכן דרך הפועלים להניח טלית וקרדום בצד השדה שהם עובדים בה. (עפ"י תוס').

היו מונחים בצד גדר שלשה ימים — הרי זו אבידה (עפ"י רשב"א).

דף לא

טו. א. האם מצות השבת אבידה קיימת בקרקעות (ובשאר דברים שאינם מפורשים בפרשה)?

- ב. המשיב אבידה, האם חייב להודיע לבעליה על השבתו או שמא רשאי להניחה ברשותו ללא ידיעתו?
- ג. החזירה וברחה החזירה וברחה, וכן כמה פעמים — האם חייב לזקק לה עוד.
- ד. האם חייב להזקק למציאה הגורמת לו ביטול מלאכה והפסד בהגבהתה ובטיפוליה, והאם זכאי לגבות דמי ביטול מלאכתו מבעליה?

א. אמר רבא: לכל אבדת אחיך — לרבות אבידת קרקע. כגון ראה מים ששוטפים ובאים — הרי זה גודר בפניהם.

[במקום אחר דרשו והשבתו לו — לרבות אבידת גופו. (סנהדרין עג. ובוה אין שייך פטור ד'זקן ואינה לפי כבודו' כמובן. 'טעם ודעת' — תצא). ובכלל זה השבת ילד או בד להוריו. ופעמים אף יש בדבר משום פקוח נפשות (ע' 'זעלהו לא יבול' ח"ב עמ' רנ).]

ב. שומר אבידה, בניגוד לשאר שומרים או גולנים, אינו צריך להודיע לבעלים על השבתו, אלא די שישב האבדה לרשותו המשתמרת, ואף לגינתו ולחורבתו (השב תשיבם — לרבות).

א. יש מי שכתב, דוקא כשמחזירה בעינה, אבל אם שם דמיה כדלעיל, כשמשיבם צריך להודיענו (עפ"י משך חכמה — תצא כב, א ד"ה השב).